

ВИКОРИСТАННЯ МІКРОБІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ СТАНУ ҐРУНТУ, СТІЧНОЇ ВОДИ ТА ВІДХОДІВ ПТАХІВНИЧОГО КОМПЛЕКСУ

**Тертична О.В., Герман В.В., Марченко О.О.,
Яценко С.В., Мінералов О.І.**

Інститут агроекології УААН,
вул. Метрологічна, 12, м. Київ, 03143, Україна
E-mail: agroecol@ukr.net

Дослідження ґрунтів, відходів та стічних вод птахівничих комплексів за мікробіологічними показниками необхідне для дотримання вимог екологічної безпеки при веденні тваринництва. Інформативність використання мікробіологічних методів є важливою умовою для оцінки екологічного стану довкілля в зоні розташування таких підприємств.

Ключові слова: ґрунт, птахівництво, стічні води, відходи, мікроорганізми, екологічний стан

Підприємства з виробництва продукції тваринництва є вагомим фактором антропогенного впливу на довкілля. Особливо це стосується птахівничої галузі, яка в останні роки в Україні розвивається швидкими темпами. Ось чому вивчення впливу птахівничих господарств на стан навколишнього середовища є актуальною проблемою сьогодення. Для цього застосовується широкий арсенал аналітичних, фізико-хімічних методів. Слід зазначити, що мікроорганізми чутливо реагують на зміни під впливом антропогенного тиску. Індикація стану об'єктів довкілля за мікробіологічними показниками свідчить не тільки про ступінь забруднення, а також і про можливі наслідки порушення біогеоценозів. Проведення мікробіологічної оцінки є важливою складовою частиною комплексного екологічного моніторингу в зоні розташування тваринницьких комплексів.

Метою проведення досліджень була оцінка стану ґрунту, стічних вод та відходів у зоні розташування птахокомплексу за мікробіологічними показниками.

Матеріали і методи. Мікробіологічний аналіз стічних вод та ґрунту проводили за загальноприйнятими мікробіологічними

методами. Чисельність мікроорганізмів визначали висівом граничних розведень на елективні та спеціальні поживні середовища (МПА, агар Ендо, МПА з глюкозою, середовище Чапека та ін.) [1]. Для визначення в ґрунті загальної кількості бактерій, загального мікробного числа, колі-титру, чисельності спорових форм використано санітарно-мікробіологічні методи досліджень [2-4]. Для оцінки рівня мікробного забруднення об'єктів дослідження використали відповідні індекси [5].

Результати та їх обговорення. Для досягнення поставленої мети проаналізовано зразки стічних вод, відходів виробництва (послід курячий сухий, послід курячий вологий), ґрунту в санітарній зоні та за її межами. Результати санітарно-мікробіологічної оцінки стічної води за лактозо-позитивною кишковою паличкою (*E.coli*) та іншими мікроорганізмами свідчать, що стічні скиди за якістю очистки не задовольняють екологічним вимогам (табл. 1).

Таблиця 1. Санітарно-мікробіологічна оцінка (КУО/г) об'єктів екологічної експертизи

Об'єкти дослідження	Лактозо-позитивна <i>E. coli</i>	Загальна чисельність мікрофлори*	Індекс забруднення
Стічна вода	$1,36 \cdot 10^6$ небезпечно	** 10^7	2
Послід курячий в тирсі сосни вологий	$4 \cdot 10^7$ дуже небезпечно	** $>5 \cdot 10^7$	3
Послід курячий в тирсі сосни сухий	10^3 –	** $2,24 \cdot 10^7$	1
Ґрунт в сан. зоні на глибині 20 см	$2 \cdot 10^5$ небезпечно	** $> 5 \cdot 10^7$	3
Ґрунт за межами сан. зони на глибині 20 см	не виявлено –	* $(3,6-4) \cdot 10^7$	0

Примітка: склад мікрофлори: * – сапрофітна, спорова, факультативно-репродуктивна (ґрунтовий синтрофізм без лактозо-позитивних *E. coli*); ** (**>) – анаероби, гриби, коки різні, псевдомонади, спірили, ентеробактер, спорові та ін.

Загальна чисельність мікрофлори у досліджуваних зразках стічної води коливалась у межах 10^7 КУО/г. Мікрофлора була представлена анаеробними бактеріями, мікроміцетами, коками,

пседомонадами, ентеробактером та бацилами, а також значною кількістю спірохет та спірил. Серед досліджуваної мікрофлори в зразках стічних вод інтенсивно розмножувалися види організмів, які можуть нести біологічну загрозу: *Clostridium*, *Spirillum*, *Micrococcus*, *Enterobacter*, *Vibrio*, амеби, трихомонади, та інші джгутикові.

Чисельність мікрофлори становила: у посліді курячому сухому – $2,24 \cdot 10^7$, посліді курячому вологому – $5 \cdot 10^7$, у ґрунті санітарної зони – $5 \cdot 10^7$, за межами санітарної зони – $3,6 \cdot 10^7$ КУО/г. Ґрунт за межами санітарної зони, на відміну від інших зразків, був представлений сапрофітною та факультативно-репродуктивною мікрофлорою. Послід курячий, який накопичується в санітарній зоні підприємства і не підлягає сучасній переробці, при коливанні погодних умов (вологості та температури) може перетворюватися у небезпечний біологічний матеріал, а сухий послід, за подальшої його доробки, може бути корисним і безпечним добривом для сільського господарства.

Результати санітарно-мікробіологічних аналізів стічної води за лактозо-позитивною кишковою паличкою (*E. coli*) свідчать, що її кількість на рівні $1,36 \cdot 10^6$ КУО/г є небезпечною (індекс забруднення 2), у посліді курячому – дуже небезпечною ($4 \cdot 10^7$ КУО/г, індекс забруднення 3), у ґрунті санітарної зони – небезпечною ($2 \cdot 10^7$ КУО/г, індекс забруднення 3).

Отже, використання мікробіологічних методів є важливим для оцінки стану об'єктів довкілля в зоні розташування птахівничих комплексів. Практика роботи багатьох птахівничих підприємств свідчить, що пташиний послід у значних кількостях насичений збудниками інфекційних захворювань, у тому числі, небезпечними для людини. Стічні води виробництва можуть бути джерелом розповсюдження небезпечних мікроорганізмів. Дослідження ґрунтів, відходів та стічних вод за мікробіологічними показниками є необхідною умовою для дотримання вимог екологічної безпеки при веденні тваринництва.

1. Методы почвенной микробиологии и биохимии /Под ред. Д.Г. Звягинцева. – М.: Изд-во МГУ, 1991. – 302 с.

2. Методические указания по санитарно-микробиологическому исследованию почвы. – М., 1981. – 13 с.

3. Микробиологические и вирусологические методы исследова-

ний в ветеринарной медицине /Под. ред. А.Н. Головки. – Харьков: «Поли Арт», 2007. – 512 с.

4. Frobisher M. Fundamentals of microbiology: Seventh edition W.B. Saunders company Philadelphia /M. Frobisher. – London, 1962.

5. Опекунов А.Ю. Экологическое нормирование и оценка воздействия на окружающую среду /А.Ю. Опекунов. – С-Пб.: Изд-во С-Пб. ун-та, 2006. – 261 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МИКРОБИОЛОГИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДЛЯ ОЦЕНКИ СОСТОЯНИЯ ПОЧВЫ, СТОЧНЫХ ВОД, ОТХОДОВ ПТИЦЕВОДЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА

Тертичная О.В., Герман В.В., Марченко А.А., Ященко С.В., Минералов О.И.

Институт агроэкологии УААН, г. Киев

Исследования почв, отходов и сточных вод птицеводческих комплексов по микробиологическим показателям необходимы для соблюдения требований экологической безопасности при ведении животноводства. Информативность использования микробиологических методов является важным условием для оценки экологического состояния окружающей среды в зоне расположения таких предприятий.

Ключевые слова: почва, птицеводство, сточные воды, отходы, микроорганизмы, экологическое состояние

USING OF MICROBIOLOGICAL INDICIES FOR ESTIMATION OF THE STATE OF SOIL, SEWAGES AND WASTES OF POULTRY FARMING COMPLEX

Tertichna O., German V., Marchenko A., Yaschenko S., Mineralov O.A.

Institute of Agroecology of UAAS, Kyiv

Investigation of soils, wastes and sewages from poultry farming complexes using microbiological indices is necessary for compliance of ecological safety requirements at stock-raising. Information value of microbiological methods is an important condition for the estimation of ecological state of the environment in the given enterprises areas.

Key words: soil, poultry farming complexes, wastes, sewage, microorganisms, ecological state.